Lichtaart, Molenstraat

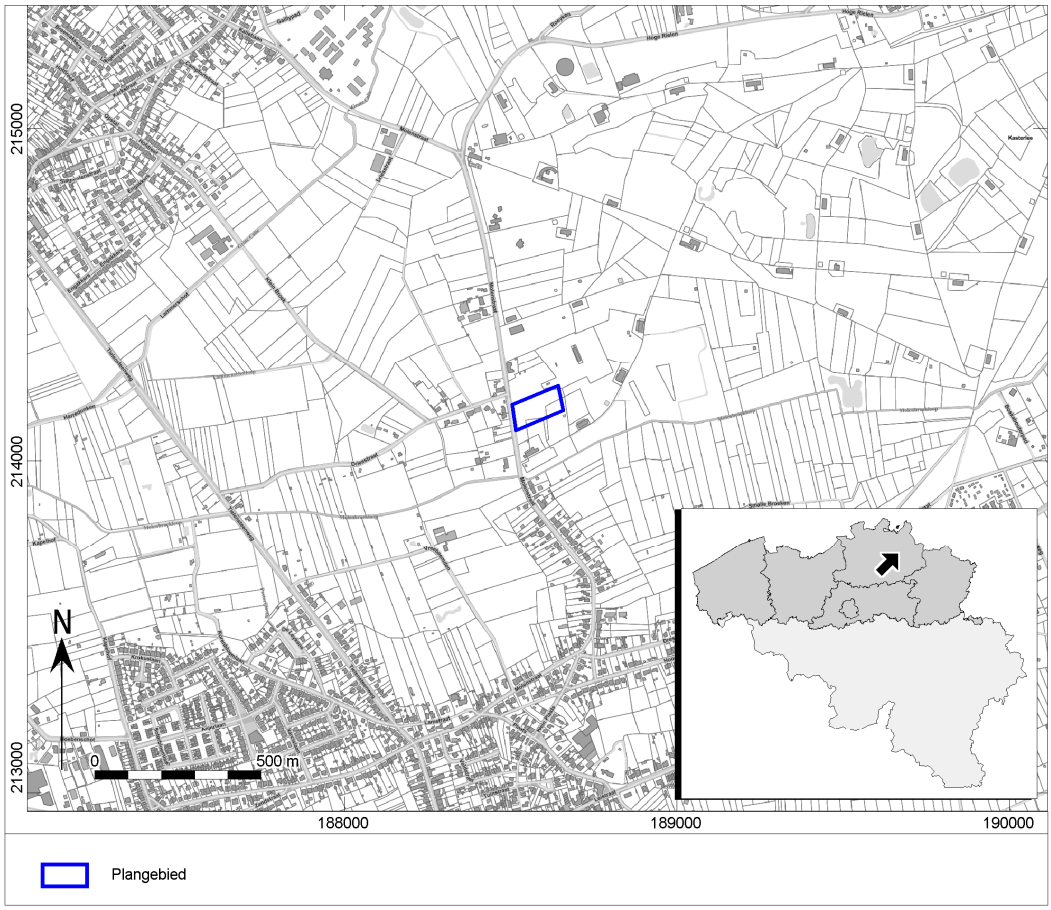
Programma van Maatregelen

Auteur:
D. Van den Notelaer

Autorisatie:
P.L.M Hazen (OE/ERK/Archeoloog/2015/00072)

1 Inleiding

Het Vlaams Erfgoed Centrum heeft in 2017 een nota opgesteld naar de archeologische waarde van de locatie Molenstraat, Lichtaart (afb. 1). Deze archeologienota bestaat uit een bureauonderzoek, een landschappelijk booronderzoek en een proefsleuvenonderzoek. Het plangebied doet momenteel dienst als één van de velden van voetbalclub KFC De Kempen TL.

Afb. 1. Locatiekaart van het plangebied

Het bureauonderzoek toonde aan dat het plangebied zich bevindt in het Bekken van de Nete in de Kempen. Het westelijke deel van het terrein is reeds een milieuhygiënische analyse gebeurd op twee aarden hopen. Eén van de geteste hopen bleek lood en zink te bevatten. De uitloogbaarheid van beide metalen overschreidt de uitloogbaarheidsvoorwaarden voor het gebruik van uitgegraven bodem als bouwkundig bodemgebruik echter niet.

Op de bodemkaart staat de omgeving van het plangebied als bebouwde zone weergegeven. Dit lijkt echter niet te kloppen omdat het plangebied uit een voetbalveld bestaat. De regio van de plangebied helt af naar het westen. Het plangebied zelf is vlak. Dit is waarschijnlijk het resultaat van een machinale egalisering om het voetbalveld aan te leggen.

Uit de tertiaire kaart valt op te maken dat de tertiaire bodem onder het plangebied bestaat uit de Formatie van Kasterlee, een formatie met bleekgroene tot bruine, licht glauconiethoudende, kleihoudende fijne zanden met mica.

De quartairgeologische kaart toont dat het noorden bestaat uit hellingsafzettingen van het Quartair met daarop eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen. Het zuiden

van het plangebied bevat eenzelfde ondergrond, maar met hierboven nog fluviatiele afzettingen van het Holoceen en mogelijk Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan).

Via de CAI is er binnen een straal van 1 kilometer slechts één archeologische waarde bekend. Het betreft een windmolen die dateert uit de 18e eeuw. Deze windmolen is ook waarneembaar op de oudst geraadpleegde historische kaart: Ferrariskaart uit 1771-1778. Verder is op deze kaart ook af te lezen dat het plangebied dienst deed als akkerland. Langsheen het plangebied loopt reeds de Molenstraat. De Atlas der Buurtwegen die omstreeks 1840 werd opgesteld toont eenzelfde situatie. Ook op de Vandermaelenkaarten uit 1846-1856 is een gelijkaardige toestand. De enige merkbare verandering is de constructie van een tweede windmolen ongeveer 300meter ten noorden van de eerste windmolen. Op de topografische kaart uit 1873 is de situatie binnen het plangebied ongewijzigd. Buiten het plangebied valt op dat beide molens verdwenen zijn. Ook is er een zijstraat van de Molenstraat ten zuiden van het plangebied bijgekomen. Op de topografische kaart van 1939 valt af te lezen dat de bebouwing langsheen de Molenstraat is afgenomen. De luchtfoto's uit 1971 en 1979-1990 tonen een vrijwel ongewijzigde toestand. De foto uit 1979-1990 toont wel al de aanwezigheid van enkele voetbalvelden ten noordoosten van het plangebied. Het voetbalterrein op het plangebied is echter nog niet zichtbaar. Een laatste luchtfoto dateert uit 2013-2015 en representeert de actuele toestand. Hierop is ook het voetbalveld dat op het plangebied staat af te lezen.

Op basis van deze informatie werd een verwachting binnen het plangebied voor de periodes vanaf het Laat-paleolithicum tot en met de Middeleeuwen opgesteld. Eventuele archeologische contexten zullen door de werken verstoord worden. Om een beter inzicht te krijgen in de intactheid en diepte van het archeologische niveau, werd overgegaan tot een landschappelijk booronderzoek. Dit onderzoek werd uitgevoerd op 13 juni 2017 en bestond eruit tien boringen in het plangebied te plaatsen.

Onderaan alle tien boringen werd een C horizont aangetroffen. In twee boringen werd hierboven een Bs en een BC inspoelingslaag aangetroffen. De volgende waargenomen laag betreft een aangeploegde AE horizont. Deze werd ontdekt in vier boringen. Hierboven werd in drie boringen een laag aangetroffen die wordt geïnterpreteerd als een opgebracht plaggendek. Bovenaan bevind zich telkens een Ap horizont.

Het landschappelijk booronderzoek attesteerde dus een mogelijk intact sporenniveau in het plangebied. Daarom werd er overgegaan tot een proefsleuvenonderzoek. Dit onderzoek bestond uit tien sleuven van 4x30m en werd uitgevoerd op 1 augustus 2017.

Het proefsleuvenonderzoek bevestigde de situatie die aangetroffen werd tijdens het landschappelijk booronderzoek. In het archeologische niveau werden er echter geen archeologische resten teruggevonden. Wel zijn er verscheidene recente en natuurlijke sporen aangetroffen. Waarschijnlijk hebben er nooit archeologische contexten in het plangebied aanwezig geweest. Toch is het niet uit te sluiten dat deze wel aanwezig geweest zijn, maar zijn vergraven door de machinale afgravingen die uitgevoerd werden om het voetbalveld te egaliseren. Ongeacht de toedracht worden er geen archeologische contexten met potentieel op kennisvermeerdering binnen het plangebied verwacht. Daarom kan het plangebied zonder verder onderzoek vrijgegeven worden.

2 Gemotiveerd advies

2.1 Volledigheid van het onderzoek

Het gevoerde onderzoek bestaat uit drie fases: een bureauonderzoek, een landschappelijk booronderzoek en een proefsleuvenonderzoek. Het onderzoek is uitgevoerd naar aanleiding van de voorgenomen stedenbouwkundige vergunning voor de aanleg van een bijkomende parking met een oppervlakte van ca. 11.000 m^2.

Uit de geraadpleegde aardwetenschappelijke bronnen blijkt dat het plangebied zich in het dekzandgebied bevindt. Op basis van de ontstaansgeschiedenis van het dekzand van profieltype 1 en de fluviatiele afzettingen van profieltype 1a, kunnen in potentie archeologische resten vanaf het Laat-Paleolithicum (geologisch tijdperk Weichseliaan (=Laat-Pleistoceen)) verwacht worden, aangezien deze sedimenten hun oorsprong vinden in het Laat-Pleistoceen. Daardoor is er is een archeologische verwachting voor archeologische resten uit het Laat-Paleolithicum en Mesolithicum. De eolische en fluviatiele afzettingen

vinden hun oorsprong in het Laat-Pleistoceen maar door de mogelijke aanwezigheid van een plaggendek zullen deze resten zich niet manifesteren aan het maaiveld, maar onder het plaggendek. Indien deze plaggen niet aanwezig zijn binnen het plangebied zullen deze resten zich mogelijk wel manifesteren aan het maaiveld. Verder werd er ook lithisch materiaal aangetroffen in de omgeving van het projectgebied en is er in het verleden al dan niet continu water aanwezig geweest.

Verder bestaat het plangebied hier grotendeels uit een OB-zone (bebouwde zone), maar dat stemt niet overeen met de huidige toestand van het terrein. Het projectgebied is immers niet bebouwd, maar in gebruik als voetbalveld. De overige bodems rondom het projectgebied zijn gekarteerd als plaggenbodems. Dit wijst op menselijke aanwezigheid/activiteit waarbij gronden in het verleden in cultuur gebracht werden. Landschappelijk is het projectgebied eerder laag gelegen in het bekken van de Kleine Nete op een hoogte tussen 17 en 18,4 m +TAW waar reeds al dan niet continu water aanwezig was vanaf het Laat-Pleistoceen. Bijgevolg is er eveneens een archeologische verwachting voor archeologische resten en sporen vanaf de Metaaltijden tot en met de middeleeuwen. Verschillende archeologische (voor)onderzoeken en een aantal losse vondsten hebben voornamelijk sporen opgeleverd uit de Metaaltijden, middeleeuwen en Nieuwe Tijd. Daarnaast bevinden er zich plaggenbodems rondom het projectgebied wat eveneens wijst op een menselijke aanwezigheid/activiteit in het verleden waarbij gronden in cultuur gebracht werden en was er al dan niet continu water aanwezig. Dergelijke resten kenmerken zich door een sporenniveau en zullen zich manifesteren in de vorm van overblijfselen van nederzettingen, kuilen, putten en erfafscheidingen. Het sporenniveau is het beste zichtbaar juist onder de bouwvoor (Ap-horizont) of het plaggendek. Momenteel is de exacte dikte van de bouwvoor of het plaggendek echter niet geweten. Op basis van het Digitaal Hoogtemodel kan ook afgeleid worden dat er een licht niveauverschil is binnen het plangebied. Als de bouwvoor of het plaggendek niet verstoord werd door bepaalde werkzaamheden waardoor het nog steeds intact is, dan is de kans groot dat de mogelijk aanwezige archeologische resten en/of sporen goed bewaard gebleven zijn.

Op basis van de historische bronnen en het kaartmateriaal blijkt dat het plangebied gedurende lange tijd in gebruik was als akkerland of weiland sinds de 18de eeuw en nooit bebouwd werd. Pas op de topografische kaart van 1939 is te zien dat de zuidoostelijke hoek van het plangebied werd ingenomen door bos, dat nadien terug werd gerooid. Via de historiek van het dorp Lichtaart is geweten dat het dorp voor het eerst werd vermeld in 1146 als *'Lifterde'*. Verder is er geen kennis over het ontstaan van dit dorp.
Daardoor is er een lage verwachting voor archeologische resten uit de Nieuwe Tijd.

Het uitgevoerde landschappelijk booronderzoek bevestigde de aardkundige gegevens uit het bureauonderzoek Hieruit werd ook duidelijk dat de bodem intact genoeg was om archeologische contexten te bevatten. Om te toetsen of er ook werkelijk archeologische resten aanwezig waren werd overgegaan naar een proefsleuvenonderzoek.

Het proefsleuven bestond uit tien sleuven van 4x30m en kon de aardkundige bevindingen uit het booronderzoek bevestigen. Wel werd duidelijk dat het terrein is afgegraven om het te egaliseren ten behoeve van de aanleg van het voetbalveld. Deze afgraving gebeurde tot net op het archeologische niveau, zodat het aannemelijk is dat archeologische sporen toch nog bewaard zouden blijven. Tijdens het proefsleuvenonderzoek werden er geen archeologische resten aangetroffen (afb. 2). Het plangebied is dus vrij van waardevolle archeologische resten. Er is bijgevolg geen potentieel op kennisvermeerdering.

Afb. 2. Resultaten van het proefsleuvenonderzoek

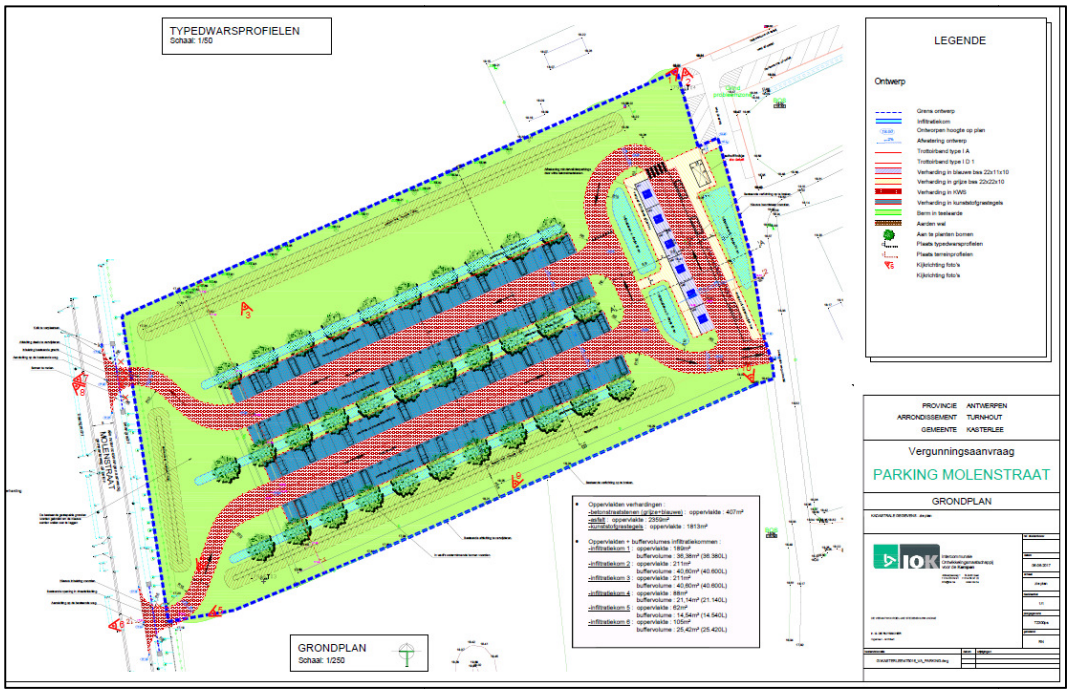
2.2 Impactbepaling

In het plangebied is de aanleg van een parking gepland (afb. 3-5). Deze parking zal bestaan uit 145 parkeerplaatsen die aangelegd zullen worden in kunststofgrastegels. De wegenis wordt aangelegd in asfalt met koolwaterstoffen. Beide worden aangelegd op een diepte van ca. 50 cm. Verder worden er zes infiltratiekommen voorzien die tot op een diepte van ca. 30 cm uitgegraven zullen worden en zullen er bomen aangeplant worden.

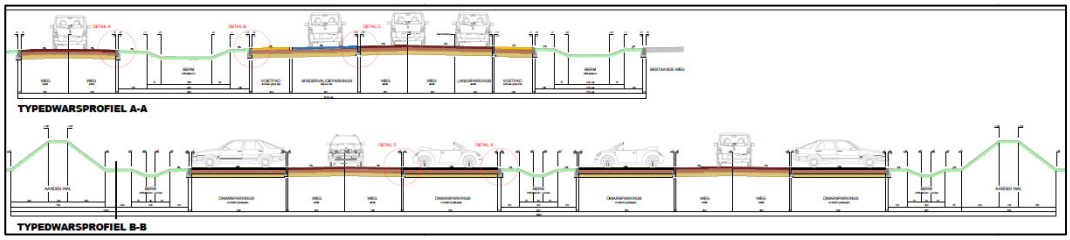
Om toegang te verlenen tot de parking worden twee op- en afritten voorzien. Hiervoor wordt een deel van de bestaande afsluiting verwijderd en enkele bomen gerooid. Verder dient er een inbuizing van de bestaande gracht uitgevoerd te worden aan de westelijke perceelgrens en moet de bestaande verlichting verwijderd worden. Aan de oostelijke perceelgrens sluit de parking aan op de bestaande asfaltweg. Aan de noordelijke, zuidelijke en westelijke perceelgrens worden tevens nog drie aarden wallen aangelegd met een hoogte van ca. 1,50 m. Het overige gedeelte van het terrein zal ingenomen worden door gras.

Daarnaast worden er nog enkele mindervaliden parkeerplaatsen voorzien in witte betonstraatstenen, een voetpad en een schuilhokje.

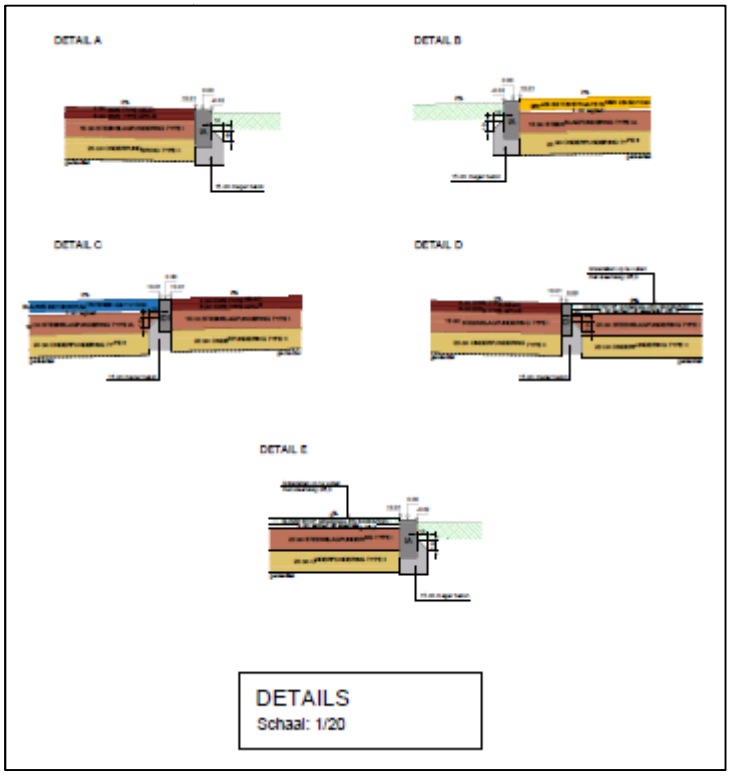
De totale oppervlakte van de verhardingen zal ca. 4579 m² bedragen. De oppervlakte van de infiltratiekommen zal ca. 866 m² bedragen. Het overige gedeelte van het projectgebied zal ingenomen worden door groen.

Afb. 3. Inplantingsplan van de toekomstige parking binnen het plangebied.

Afb. 4. Typedwarsprofielen van de toekomstige parking binnen het plangebied.

Afb. 5. Detail van de typedwarsprofielen van de toekomstige parking binnen het plangebied.

De consequentie van de voorgenomen ingreep Is dat het archeologische niveau zal worden verstoord. Er zijn echter geen archeologische contexten aanwezig binnen het plangebied. Daarom zullen er geen waardevolle archeologische resten vernietigd worden door de geplande werken en kan het plangebied bijgevolg zonder vervolgonderzoek vrijgegeven worden.

2.3 bepaling van maatregelen

Het gevoerde onderzoek heeft aangetoond dat er zich in het onderzoeksgebied geen archeologische restanten bevinden. Derhalve adviseert het Vlaams Erfgoed Centrum dat het plangebied zonder verder onderzoek kan worden vrijgegeven.

Ondanks het advies tot vrijgeven van het terrein, blijven de bepalingen voor het melden van toevalsvondsten van kracht, conform artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet. De civieltechnisch uitvoerder is verplicht eventuele toevalsvondsten binnen drie dagen na ontdekking te melden bij Onroerend Erfgoed.